

Під час громадського обговорення нової редакції Базового компонента дошкільної освіти педагогів збентежив пункт про такі вміння дошкільника: «Виявляє елементарні навички рефлексії – обмірковує з іншими свій мистецький досвід, враження, ставлення до мистецької діяльності». Що мали на увазі автори БКДО? Як забезпечити рефлексію дітей? Пропонуємо безпрограшний варіант – регулярно проводьте ранкову зустріч-рефлексію. Як саме – дізнайтеся в статті

Антоніна Шевчук,
доцент, канд. пед. наук, Київ

Формування навичок рефлексії у дітей: ранкова зустріч «Мистецький досвід»

Часто діти пориваються розповісти, як вони застосовують досвід музичних, танцювальних, театралізованих занять в особистому житті. Утім дорослі стримують дітей: «вслухаю тебе пізніше», що часто на практиці означає — «ніколи».

Словники так тлумачать поняття «рефлексія» – повертаюся назад, осмислюю, обмірковую, аналізую свої дії, ставлення тощо.

У чому допоможе рефлексія

Рефлексія допомагає дітям пізнавати себе, свідомо регулювати й оцінювати свою діяльність. А педагогам — вивчити мотиви дитини займатися мистецтвом. Саме за таких умов відбувається зворотний зв'язок, а він мотивує навчальний процес та формує доцільність подальших дій.

Отже, педагогу варто дізнатися, чи реалізує дитина досвід занять мистецтвом в особистому житті, яким новим досвідом збагачують її батьки. Це потрібно, щоб пов'язати мистецький досвід дітей зі змістом і темою дня, академічними навичками, підсилити мотивацію до заняття, розваги.

Щоб формувати в дітей навички рефлексії, орієнтуємо педагогів на ранкову зустріч:

- * значущу форму/метод взаємодії дітей та дорослих о ранішній порі;
- * метод диференціації досвіду, формування зворотного зв'язку;
- * форму організації для розвитку соціальних навичок дітей, їхнього емоційного ставлення до подій, застосування власного досвіду в житті групи, збагачення досвідом інших дітей.

Широке та вузьке коло тем

Проводити з дітьми тематичну ранкову зустріч пропонуємо під загальною назвою «Мистецький досвід». Назву можна й варіювати, уточнюючи і звужуючи коло досвіду дитини:

- * «Театральний досвід»;
- * «Музичний досвід»;
- * «Танцювальний досвід»;
- * «Досвід образотворення»;
- * «Досвід малювання»;
- * «Досвід екскурсій, виставок, ярмарків».

Сенс ранкової зустрічі в групі — діти мають змогу долучитися до рефлексії, пригадати й поділитися з іншими власним, самостійно набутим мистецьким досвідом і думками про мистецтво, спільне мистецьке життя в групі, збагатитися від друзів подібним досвідом.

Організація процесу

«Мистецький досвід» може організовувати вихователь із дітьми своєї групи вранці на початку тематичного дня (день музики), тематичного тижня (понеділок, тиждень театру), наступного дня після музичної розваги чи свята. Ще один варіант — «Мистецький досвід» вихователь і музичний керівник проводять під час першого на тижні музичного заняття як його експозицію. «Мистецький досвід» може увійти й до експозиції розваги, щоб мотивувати дітей до самостійно-творчих дій.

Структура та зміст

Ранкову зустріч «Мистецький досвід» рекомендуємо проводити за структурою, відображеною на *рис.*

Рис. Структура ранкової зустрічі-рефлексії «Мистецький досвід»

Кожний складник структури має свій зміст і особливості впровадження (*див.* Таблицю).

Зміст складників у структурі ранкової зустрічі «Мистецький досвід»

Складник, орієнтовна тривалість	Зміст
<p>Помірна хода по колу</p> <p>0,5–1 хв</p>	<p>Хода упорядковує дихання й серцебиття дітей – чверть такту маршу дорівнює серцебиттю дитини сангвініка. Коло налаштовує на спільні й дружні дії. Скористайтеся негучним звучанням маршу в помірному темпі, можливо, патріотичного характеру (8–16 тактів). Зранку налаштуйте дітей на відчуття себе в українській реальності, а відтак збагатіть їхній мистецький досвід українським музичним контентом: «Старовинний Запорізький марш» Є. Адамцевича; «За світ стали козаченьки», укр. нар. маршова пісня; «Січова слава» Б. Сапелюка; «Український гуцульський марш» Б. Гриньовського; «Заспіваймо пісню за Україну» О. Пономарьова; «Кура Ряба», музика М. Чембержі, слова Л. Ямкового; «Ми – маленькі козачата», музика М. Ведмедері, слова О. Яворської; «Ми козаки», музика і слова М. Назарця; «Козаки», музика і слова Ю. Воронюка; «Козацька пісня», музика та слова А. Мігай тощо</p>
<p>Інтерактивне вітання в колі</p> <p>1–3 хв</p>	<p>Коло – найзручніша побудова, щоб добре бачити одне одного. Учасники вітаються за певними правилами. Наприклад, спочатку педагог каже всім «доброго ранку» і одночасно робить уклін головою. Потім подає праву руку сусідові справа зі словами «вітаю тебе» – дві руки з'єднують. Потім ця дитина промовляє до всіх слова з уклоном голови «доброго ранку», а далі до сусіда справа – «вітаю тебе», і водночас з'єднує з ним руки. Так діти відкрито виявляють емоційне ставлення одне до одного, усміхаються, по-своєму беруться за руки, набувають навички трохи схилити голову під час привітання.</p> <p>Вітальні фрази можна не тільки проговорювати, а й проспівувати. А ще – виконувати під повільну вальсову музику, як-от «Вальс» В. Косенка: на один такт зробити легко пружинку і нахил голови, а на другий такт подати праву руку сусідові справа.</p> <p>Варіант вітання: «здраслуй, садочку» (уклін до всіх), «здраслуй, сусіде» (уклін вправо до дитини). У вересні або якщо в групі з'явився новачок, то кожна дитина по черзі може самостійно промовляти або проспівувати своє ім'я та вітання до усіх: «Я Михайло, добрий день» або «Я Оксана, доброго ранку».</p> <p>Варіант вітання під час музичного заняття чи розваги – спочатку хлопчики шляхетно вітаються, виконуючи український уклін в чоловічій манері: прикладають праву руку до серця, вклоняються, випростовуються, опускають руку. Потім дівчатка вітаються таким уклоном, тільки в м'якій дівочій манері. Тут доречно скористатися музичним твором в українському танцювальному характері: 4 такти – мужньо, 4 такти цієї ж мелодії – м'яко.</p> <p>Після вітання діти сідають на килим</p>
<p>Інформація про мистецький досвід дитини</p> <p>4–6 хв</p>	<p>Кожна дитина по черзі стисло ділиться з іншими власним мистецьким досвідом, набутим нині або за останній тиждень чи будь-який найближчий період. Педагог може поділитися досвідом, що торкається культурно вагомих питань для окремих дітей та у такий спосіб сприяти соціальній інклюзії – включення дитини у загальний контекст.</p> <p>Дорослий і діти можуть поділитися будь-яким досвідом, новиною, подією, думкою, що стосується зустрічі з мистецтвом, застосуванням художніх навичок у нових умовах тощо. Наприклад:</p> <ul style="list-style-type: none"> • зі всією сім'єю вдома дивився мультфільм-мюзикл «Балерина» (Канада, Франція); • слухав із татом у машині пісню «Заспіваймо пісню за Україну», яку виконує О. Пономарьов і діти, і тепер вона стала улюбленою; • отримав особливий подарунок – сопілку, дзвіночок чи бубон; • стрибав і танцював у день свого народження, а всі плескали в долоні; • почув пісню у виконанні тата чи діда; • відвідав лялькову чи балетну виставу; • співав у караоке або отримав диск із дитячими піснями; • зробив з мамою вдома виставку малюнків, яка вразила тата; • запам'ятав мотив популярного шлягеру; • переглянув мультфільм про козаків; • навчив бабусю весняної пісні; • дізнався, як знаходити музику на смартфоні; • засумував, бо вдома від сильних ударів луснув бубон; • пропонує переглянути разом у групі фільм, який зняв тато під час музичного свята; • навчився у старшого брата робити присядку тощо

Закінчення Таблиці

Складник, орієнтовна тривалість	Зміст
Загальні новини 1–2 хв	Цю частину спрямовує вихователь, залучаючи дітей визначити день тижня, число або місяць, охарактеризувати погоду. Вихователь може назвати дитину дня, пригадати з дітьми свято, що відзначають у цей день у світі абощо. Усе стисло і конструктивно, за максимальної участі дітей
Групова енергійна вправа/руханка у колі 1 хв	Енергійна й легка ритмічна вправа, руханка на активізацію координації, або масовий простий танець у колі – щось одне на основі раніше сформованих навичок, неконкурентного спрямування. Музична основа – сучасна українська музика, легка пісня. Наприклад, пісня «Сонечко», музика А. Мігай, слова Л. Ямкового. Мета – виховати відчуття єдності, командних дій, дружньої взаємодії, підтримки в наступних мистецьких діях упродовж дня. Це гарантує благополучне входження в освітній процес

Очікуваний результат

Переваги ранкових зустрічей для загального, зокрема й мистецького розвитку дітей — очевидні.

По-перше, дітей залучають до демократичної поведінки. Саме так педагоги мають спрямовувати початок ранкової зустрічі. Вони демонструють дотримання правил, рівні умови для участі, черговість, повагу до думки іншого, випадковість вибору важливої події, якщо діти забажають додатково дізнатися щось про певну подію.

По-друге, діти набувають навичок рефлексії, соціально спрямованого й емоційно значущого спілкування з питань мистецького досвіду. Поступово вони почнуть пригадувати, аналізувати власне життя і виокремлювати особливий мистецький досвід, цінувати творчість свою й іншої людини.

У дітей формується відчуття довіри, відкритості, відвертості, безпеки і як наслідок – у колективі панує атмосфера благополуччя. За таких умов дитячі здібності розквітають.

По-третє, у дітей розвивається тематичне мовлення, соціальні навички, міцніють мистецькі вподобання, стають свідомими мистецькі інтереси, з'являються бажання презентувати свій досвід тощо. Можливо, діти почнуть розповідати батькам про цікаві новини. Інші діти виявлять бажання наслідувати музичний, театральний, танцювальний, образотворчий досвід конкретної дитини, зокрема в сімейному колі.

ВІЗЬМІТЬ НА ОЛІВЕЦЬ

Інші сучасні методичні орієнтири щодо мистецького розвитку дітей педагоги дошкільної освіти можуть знайти у посібнику, який МОН нещодавно схвалило для використання в закладах дошкільної освіти – Шевчук А.С. Дитячі розваги і свята (у схемах, таблицях, визначеннях, сценаріях), 2020.

Не очікуйте, що всі діти однаково добре почнуть рефлексувати. Утім згодом вони все точніше будуть диференціювати саме мистецький досвід і говорити про свої емоції, почуття, смаки, бажання, інтереси. Діти **дізнаватимуться щось особливе одне про одного**. Їхній мистецький розвиток буде свідомішим. Навіть якщо окремі діти спочатку мовчатимуть, вони зможуть сприймати нову для себе інформацію і завдяки цьому все одно чогось навчатимуться (*див. схему*).

Коли встановиться традиція проводити ранкові зустрічі у групі, потік нової інформації змінюватиметься і збільшуватиметься, а її значущість для всіх та кожного зокрема зростатиме. Досвід, який запропонує певна дитина, може доречно змінити зміст заняття або стати мотивацією для творчого завдання дітей під час розваги або що. Спробуйте і переконайтеся самі!